

van nul tot nu

bron: VIA editie Venlo dd.01-02-2023, De Limburger.

Door Leon Moonen

Vinder Gouden Helm had weinig Geluk

Het boerderijtje van Gebbel Smolenaars aan de Molenstraat anno 1928, met op de voorgrond zoon Jan.

Foto: HEEMKUNDE MEDELO/CLIOTRAVEL

Turfsteker Gabriël Smolenaars deed in Helenaveen de vondst van zijn leven. De Gouden Helm waar hij in de zomer van 1910 op stuitte, is één van de topstukken van Rijksmuseum van Oudheden in Leiden. Maar verder werd de arme 'Gebbel' vooral door het noodlot achtervolgd.

In een bescheiden boerderijtje aan de Molenstraat 53 in Meijel heeft misschien wel de beroemdste turfsteker van de hele Peel gewoond; Gebbel Smolenaars. Nu is er over het algemeen weinig geschreven over de vele veenarbeiders die in de 19de en vroege 20ste eeuw ploeterden in het woeste hoogveengebied tussen Grave en Weert. Het was veelal een bestaan in armoede en dat lag niet alleen aan de lage beloning, maar vooral omdat er in de winter geen turf gestoken kon worden en er dan dus geen inkomsten waren. De schrijnendste gevallen woonden met hun gezin in een plaggenhut. *"Die im Dunkel stehen, sieht man nicht"* schreef Bertolt Brecht over de arme en anonieme bevolkingslaag in de *Driestuiversopera*. Dat veengraver Gebbel Smolenaars toch uit de duisternis is getreden, heeft hij te danken aan de opmerkelijke vondst die hij deed in de zomer van 1910. Hij stootte bij het turfsteken in Helenaveen op een blinkend voorwerp. Het bleek na onderzoek het hoofddeksel van een Romeinse officier te zijn geweest, gemaakt rond 300 jaar na Christus in de

keizerlijke wapenwerkplaats in Constantinopel (het huidige Istanboel). Tegenwoordig is deze zogeheten Gouden Helm één van de topstukken van het Rijksmuseum van Oudheden te Leiden.

Astma

De vondst was natuurlijk een geweldige toevalstreffer maar voor de rest van zijn leven heeft Gebbel, eigenlijk Gabriël, weinig geluk gekend. Hij leed aan astma die met het klimmen der jaren steeds erger werd. Gezwollen longen, zo had zijn arts uit Valkenswaard de ziekte al eens raak getypeerd. Voor de Gouden Peelhelm ontving hij destijds van het Rijksmuseum de lieve som van 1200 gulden. Voor de helft van dit bedrag kocht hij het boerderijtje in Meijel. Het is dus een niet een al te boude uitspraak om zijn vindesloon op twee woonhuizen te stellen, hetgeen een parallel met onze tijd mogelijk maakt en de conclusie rechtvaardigt dat er sprake was van een redelijke vergoeding. Gebbel dacht daar trouwens anders over en voelde zich achteraf miskocht. Hij vond dat de deal overhaast was beklonken, waarbij hij vergat dat juist hij snel van de helm af wilde omdat ook de gemeente Deurne, op wiens grondgebied de ontdekking was gedaan, en zijn werkgever de firma Steegh en Esser de vondst claimden.

Uitvaartmis

Maar de klacht zal hoofdzakelijk zijn ingegeven door zijn slechter wordende gezondheid. Hij kreeg simpelweg steeds minder lucht, waardoor hij vanaf zijn dertigste niet meer in staat was om te werken en het gezin, door het ontbreken van sociale voorzieningen, langzamerhand in bittere armoede wegzonk. Er was enige steun van het Burgerlijk Armbestuur en de eigen moestuin zal ook voor wat verlichting hebben gezorgd. Ook de burens zullen in het kader van de een helpende hand hebben toegestoken. Toen Smolenaars in 1930 op 52-jarige leeftijd overleed, een vrouw en nog drie kleine kinderen achterlatend, was van het vindesloon geen cent meer over. Er was dan ook geen geld voor een bidprentje en zelfs de begrafenis kosten kon het gezin niet betalen, waardoor zijn doodskist tijdens de uitvaartmis achter in de kerk moest blijven staan. Een roemlozer einde voor de vinder van de Gouden Helm is nauwelijks denkbaar. Bij gebrek aan foto's is niet eens bekend hoe hij er uit zag. Gelukkig is in 1992 het woonhuisje van Gebbel op het nippertje gered van de sloop door snel ingrijpen van de gemeente Meijel. Een particulier heeft vervolgens het pandje smaakvol gerestaureerd en versierd met een tegel van de Gouden Helm, zodat tot in de lengte van dagen de herinnering aan deze bijzondere turfsteeker en zijn vondst levend blijft.

Zondag 26 februari is er een excursie van historisch reisgenootschap Cliotravel naar het Museum van Oudheden in Leiden. Voor meer info www.cliotravel.nl.

Bron: De Gouden Helm uit de Peel. Feiten en visies – Heemkundevereniging Medelo.